

vr 19.03.2010

Brussels Philharmonic

Michel Tabachnik & Jan Michiels

Concertzaal - 20.00

19.15 Inleiding door Jan Christiaens

CONCERTGEBOUW
BRUGGE

Biografieën

Brussels Philharmonic – het Vlaams Radio Orkest werd in 1935 opgericht als studio-ensemble onder de vleugels van de openbare omroep. Vandaag is het een modern en flexibel orkest dat regelmatig concerteert in de belangrijkste Vlaamse concertzalen. Het orkest richt z'n ogen vooral op 20e-eeuwse muziek, maar draagt ook het romantische repertoire een warm hart toe. Daarnaast profileert Brussels Philharmonic zich op het gebied van de hedendaagse muziek en de filmmuziek. Dankzij duurzame samenwerkingen met diverse gastdirigenten ontwikkelt het orkest voortdurend nieuwe manieren van concerneren en kunnen andere muziekgenres en kunst disciplines verkend worden.

Michel Tabachnik studeerde piano, compositie en orkestdirectie in Genève. Vier jaar lang assisteerde hij Pierre Boulez, waardoor hij nauw betrokken raakte bij de hedendaagse muziek. Zijn indrukwekkende curriculum bevat tal van opdrachten als chef- en gastdirigent bij internationale toporkesten. Sinds dit seizoen is hij chef-dirigent en artistiek directeur van Brussels Philharmonic - het Vlaams Radio Orkest. Hij gaat prat op de combinatie van het grote orkestrepertoire met 20e-eeuwse muziek, om zo de kloof met het brede publiek te dichten.

Jan Michiels studeerde aan het Koninklijk Conservatorium Brussel en aan de Hochschule der Künste te Berlijn. In 1991 werd hij laureaat van de Koningin Elisabethwedstrijd. Jan Michiels doceert piano aan het Brusselse conservatorium en is artistiek raadgever aan het Orpheus Instituut. Hij treedt regelmatig op als solist en in kamer-muziekverband en nam reeds deel aan dansproducties van De Keersmaecker, Dunoyer en Ha. Zijn repertoire reikt van de barokperiode tot de 21e eeuw. Hij realiseerde cd's met werk van onder andere Brahms, Dvořák, Debussy, Bartók, Liszt, Rachmaninov, Ligeti, Kurtág en Goeyvaerts. In 2005 nam hij het integrale pianowerk op van Schönberg, Berg en Webern. Sinds 2006 realiseert hij opnames voor Musikhaus Dabringhaus und Grimm (Audiomax).

Brussels Philharmonic - het Vlaams Radio Orkest

Michel Tabachnik

dirigent

Jan Michiels

piano

— — —

Johannes Brahms (1833-1897)

Tragische Ouverture opus 81 (1880)

Iannis Xenakis (1922-2001)

Synaphai, pianoconcerto (1969)

— Pauze —

Johannes Brahms

Symfonie nr. 2 in D opus 73 (1877)

Allegro non troppo

Adagio non troppo

Allegretto grazioso (Quasi andantino)

Allegro con spirito

Melancholie en heftig natuurgeweld

In de zomer van 1877 schreef **Johannes Brahms** in een brief aan zijn uitgever Simrock: 'Mijn nieuwe symfonie is zo melancholisch dat je de muziek nauwelijks zult verdragen. Nooit tevoren heb ik zoiets droevigs geschreven. Je zal de partituur moeten uitgeven met een rouwband.' Brahms had het nochtans over zijn tweede symfonie, gecomponeerd tijdens een zorgeloos zomerverblijf aan het Wörthermeer, in de Zuid-Oostenrijkse provincie Karinthië. Tijdens de lange natuurwandelingen die hij daar maakte, bedacht hij zijn muziek tot in de kleinste details. Nadien kostte het hem maar weinig moeite meer om de symfonie op papier uit te schrijven. Zijn tweede symfonie was in dat opzicht een veel makkelijker bevalling dan de eerste. In dat laatste werk had Brahms gepoogd zich te meten met de Himalaya van de 19e-eeuwse orkestmuziek, het symfonische oeuvre van Beethoven. Dat had een heel strak opgebouwd werk opgeleverd, waarin Brahms' aangeboren lyrisch talent niet altijd voluit kon openbloeien. Pas vanaf zijn tweede symfonie vond Brahms zijn eigen symfonische stijl, 'die er paradoxaal genoeg in bestaat dat hij erg onsymfonisch is', aldus Steven Vande Moortele in het Concertgebouwcahier over Johannes Brahms. In plaats van de symfonie uit te breiden tot grandioze proporties, zoals Bruckner deed, gaf Brahms het genre een intimiteit en introverte verfijning die tot dan alleen met de kamermuziek werd geassocieerd. Bovendien staat de ongebreidelde melodische ontplooiing hier op het voorplan. Aangestoken door de liedkunst van Schubert liet Brahms zijn liefde voor lang uitgesponnen melodische lijnen de vrije loop. Onderhuids worden deze melodieën echter bijgehouden door een verfijnd

netwerk van motivische verbanden. Als een ware erfgenaam van Beethoven – en hierin is Brahms' stijl wél erg symfonisch – wist Brahms uit enkele kleine motieven steeds weer nieuwe melodieën af te leiden. De thema's van de vier bewegingen in deze symfonie zijn alle afgeleid van de twee onooglijke motieven die in de beginmaten klinken: het buurttoonmotief (re – do kruis – re) en het tertsoctaafmotief (fa kruis – hoge la – lage la). Het eerste motief klinkt in de lage strijkers, het tweede vertrouwdde Brahms toe aan de hem zo dierbare omfloerste hoornklank. Wie de partituur onder de loep zou nemen, kan nagenoeg al het thematische materiaal terugvoeren op deze twee basismotieven. Dat deze zuinige ingesteldheid niet leidt tot korte of droge composities, blijkt uit de majestueuze proporties van het openingsdeel, dat in de sonatevorm is gesteld. Na de expositie van de twee thema's volgt een lang uitgewerkte doorwerking, waarin Brahms een zo mogelijk nog verder doorgedreven thematische arbeid tentoonspreekt. De lyriek haalt echter de bovenhand in de coda van dit deel, waarin de pijnlijk mooie hoornsolo een en al melancholie ademt.

Wat de grote vorm betreft volgde Brahms wel de traditionele conventies. Na het openingsdeel is er een trage beweging, waarin Brahms voor de donkere kleur van de celli koos, bijgekleurd door accenten in de houtblazers. In het derde deel, dat qua karakter aanleunt bij de ländler, een populaire dansvorm, wisselt het gematigde tempo af met enkele snelle passages. Zo wordt het overwegend pastorale karakter van dit deel doorbroken door plotse opstoten van dynamiek, waarin het hoofdthema gevarieerd wordt. Opmerkelijk is ten slotte de vrij korte finale van deze symfonie, zeker in vergelijking met het openingsdeel. Hoewel het een ongeschreven wet was dat de 19e-eeuwse

symfonie een opbouw naar de finale moest vertonen, lijkt Brahms het meeste gewicht bij het uitgebreide openingsdeel te leggen. Toch zijn er ook opvallende verbanden tussen begin en einde van deze symfonie, niet het minst op thematisch vlak. Wie de oren spitst, zal horen hoe (varianten van) de twee basismotieven ook dit snelle slotdeel schragen.

Net zoals zijn generatiegenoten was **Iannis Xenakis** in de jaren na de Tweede Wereldoorlog gefascineerd door het ideaal van zuiverheid. Uit alle kracht wou zijn generatie afstand nemen van het romantische subjectivisme en op zoek gaan naar een uitgepuurde klanktaal. Meer dan eens boden wiskundige operaties hier soelaas. Mathematische klankordeningen, permutaties, inversies en omkeringen, klankmatrices enzovoort. De muziekgeschiedenis van die jaren leest als een handboek in muzikale wiskunde. Deze tendens is heel begrijpelijk: de mathematische ordeningen van klankmateriaal garandeerden niet alleen de gewenste zuiverheid en transparantie, maar boden ook een tegengewicht tegen de romantische esthetiek.

Bij de eerste generatie naoorlogse componisten had deze mathematische aanpak een muziek van klankpunten opgeleverd. De zogenaamde serialisten waren erop gebrand elke aparte klank in al zijn dimensies zo uitputtend mogelijk te beheersen. Xenakis heeft nooit veel sympathie gehad voor deze denkrichting. Als ingenieur-architect was hij daarentegen gefascineerd geraakt door de fysische wetten die het gedrag van grote hoeveelheden elementen, bijvoorbeeld van een gaswolk, kunnen beschrijven. De statistische formules uit de fysica die hiervoor gebruikt worden, zetten Xenakis ertoe aan om soortgelijke formules toe te passen op grote hoeveelheden klankmateriaal. Xenakis'

denken is met andere woorden veel minder fijnmazig dan dat van de serialisten. Zoals het individuele element in de statistiek nagenoeg onzichtbaar is, zo ook gaat het in Xenakis' muziek niet om afzonderlijke klankpunten, maar om de globale beweging van grotere klankmassa's. Het hoeft geen betoog dat dit procedé vrij complexe muziek oplevert. De solist in *Synaphai*, Xenakis' eerste pianoconcerto uit 1969, zal dit geweten hebben. De solopartij staat genoteerd op niet minder dan tien notenbalken, één voor elke vinger. De titel van dit werk betekent zoveel als 'verbindingen'. Het stuk is een fascinerende verkenning van mogelijke klankverwantschappen tussen de piano en specifieke instrumentengroepen uit het orkest. Het opvallendst zijn de vele tremolo's in de piano, die een akoestische brug slaan naar de zoemende tremolo's van de strijkers. Voor deze en andere klankverbindingen tussen solist en orkest bewandelt Xenakis niet de weg van een verfijnde, uitgepuurde klankesthetiek. Integendeel, het grote orkest zet al van in de beginmaten massief de aanval in, met golven van glissandi in de strijkers, snerpende en bijtende dissonanten in de blazers en grommende bassen. Xenakis ontketent een bijna fysieke oerenergie, met de kracht van heftig natuurgeweld waartegen je niets kan beginnen.

Jan Christiaens

The Brahms Connexion IV

Fritz (Friedrich August) Simrock (1837–1901)

Brahms' eerste composities werden gepubliceerd door de uitgever Peter Joseph Simrock (Bonn 1792 – Keulen 1868). Hij was de zoon van Nikolaus Simrock (Mainz 1751 – Bonn 1832), tot 1794 hoornist in het orkest van de keurvorst in Bonn en de stichter in 1793 van een muziekuitgeverij die over een eigen drukpers beschikte. Ten tijde van Beethoven omvatte Nikolaus Simrock's catalogus maar liefst 85 werken van de meester waaronder de beroemde *Kreutzer-sonate*. Vanaf 1860 liet Brahms bijna al zijn werken tot en met zijn allerlaatste compositie, de *elf koraalvoorspelen voor orgel* het *opus 122*, publiceren door Nikolaus' kleinzoon Fritz (Bonn 1837 – Ouchy bij Lausanne 1901). Fritz verhuisde in 1870 – het begin van de Frans-Duitse (Pruisische) oorlog – de uitgeverij naar Berlijn. Op aanraden van, en soms gefinancierd door Brahms, die ondertussen met Fritz was bevriend geraakt (wat blijkt uit hun meer dan enkel zakelijke correspondentie) publiceerde Fritz werk van de jonge Dvořák, onder andere *Klänge am Mähren op. 32* (1878) en de *Slavische Tänze op. 46* (1878); tussen 1869 en 1890 de meeste werken van Max Bruch en sommige van Johann Strauss junior. Fritz' kleinzoon Fritz Auckenthaler Simrock (Zürich 1893 – Bazel 1973) verkocht de firma aan een zekere A.J. Benjamin uit Hamburg. De firma uit Hamburg bezat een succursale in Londen en zou pas in 1951 haar oorspronkelijke naam N. Simrock Co. in ere herstellen.

Johan Huys

Brussels Philharmonic - het Vlaams Radio Orkest

eerste viool

Henry Raudales

Lei Wang

Maurits Goossens

Alissa Vaitsner

Daniela Rapan

Philippe Tjampens

Olivia Bergeot

Andrzej Dudek

Lucie Delvaux

Stefaan Claeys

Virginie Petit

Annelies Broeckhoven

Léonie Delaune

Paulina Sokolowska

tweede viool

Ivo Lintermans

Mari Hagiwara

Marc Steylaerts

Ilse Vantendeloo

Bruno Linders

Yuki Hori

Ion Dura

Karine Martens

Francis Vanden Heede

Caroline Chardonnet

Eleonore Malaboef

Caroline Chardonnet

Cristina

Constantinescu

altviool

Beatrice Derolez

Igal Braslavsky

Stefan Uelpenich

Griet Francois

Anna Przeslawska

Patricia Van Reusel

Agnieszka Kosakowska

Barbara Peynsaert

Marc Pijpops

Eva Frühauf

cello

Luc Tooten

Livin Vandewalle

Barbara Gerarts

Kirsten Andersen

Jan Baerts

Emmanuel Tondus

Shiho Nishimura

Hélène Viratelle

contrabas

Jan Buysschaert

Thomas Fiorini

Martin Rosso

Tino Ladika

Eric Demesmaeker

Jens Similox-Tohon

fluit

Sabine Warnier

Eric Mertens

fluit & piccolo

Dirk De Caluwe

hobo

Joost Gils

Maarten Wijnen

Lode Cartrysse

klarinet

Eddy Vanoosthuyze

Anne Boeykens

Danre Strydom

fagot

Luc Verdonck

Karsten Przybyl

Jonas Coomans

hoorn

Hans van der

Zanden

Evi Baetens

Bart Cypers

Gerry Liekens

trompet

Andrei Kavalinski

Ward Hoornaert

Rik Ghesquiere

Luc Sirjacques

trombone

David Rey

Marc Joris

Maarten Lowel

bastrombone

Tim Van Medegael

tuba

Tobe Wouters

pauken

Gert François

slagwerk

Herman Truyens

Gert D'Haese

Tom De Cock

ZA 17.04.10 OM 20.00
ZO 18.04.2010 OM 11.00 EN 15.00
KAMERMUZIEKZAAL

**DANEL KWARTET /
BRAHMS INTEGRALE**

Na de integrale uitvoering van de strijkkwartetten van Dmitri Shostakovich vorig seizoen, focust het Danel Kwartet nu op de kwartetten en kwintetten van Johannes Brahms. Heel wat commentatoren beweren dat Brahms in zijn kamermuziek de essentie van zijn creatieve persoonlijkheid wist uit te drukken.

Het Concertgebouwcafé is de ideale ontmoetingsplaats voor cultuurliefhebbers. Het rookvrije café met uitzicht op 't Zand is bovendien een goede plek om tijdens de dag te genieten van de verwenkoffie of het ruime aanbod van lunches. Open van woensdag tot zaterdag vanaf 11 uur en bovendien op dagen met een voorstelling vanaf een uur voor aanvang.

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02
IN&UIT BRUGGE, 'T ZAND 34, 8000 BRUGGE

